

5. Хавронюк М. І. Система кримінальної юстиції: ознаки, поняття, елементи [Електронний ресурс] / М. І. Хавронюк. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fef26d19-af48-4dae-9033-c1c4d3c78390/content>.

6. Меркулова В. О. Взаємодія громадськості та органів кримінальної юстиції на різних стадіях кримінального судочинства: окремі аспекти удосконалення правового регулювання [Електронний ресурс] / В. О. Меркулова // Південноукраїнський правничий часопис. 2023. № 1. С. 85–92.

7. Куненко І. С. Поняття, функції та предмет кримінальної юстиції: теоретичний аналіз [Електронний ресурс] / І. С. Куненко // Вісник Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. 2025. № 17. С. 46–53.

8. Про інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування "iКейс". <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0390886-21#Text>.

9. Аніщенко В. Формування професійних інформаційно-комунікативних компетентностей офіцерів пенітенціарної системи в умовах ступеневої освіти крізь призму інтеграції навчальних дисциплін [Електронний ресурс] / В. Аніщенко // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2020. № 18 (3). С. 6–16.

Дударець Руслан Миколайович

доцент кафедри кримінальної юстиції Навчально-наукового інституту права і психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРОВОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 260 КК УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВІРУ ДО ПРАВОСУДДЯ

Однією з найбільш чутливих сфер взаємодії держави та суспільства є кримінально-правова політика у сфері протидії створенню не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, що є складовою державної політики щодо забезпечення національної безпеки. Збройна агресія проти України та запровадження правового режиму воєнного стану істотно актуалізували питання кримінально-правової протидії загрозам національній безпеці.

Однією з найбільш чутливих у цьому контексті є ст. 260 КК України, яка передбачає відповідальність за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь у них [1]. Відповідно до даних Єдиного звіту про кримінальні правопорушення Офісу Генерального прокурора за період з 2014 року по листопад 2025 року за цією статтею обліковано 3720 кримінальних правопорушень, з яких у 2014 році – 457, у 2015 році – 543, у 2016 році – 536, у 2017 році – 431, у 2018 році – 396, у 2019 році – 305, у 2020 році – 376, у 2021

році – 213, у 2022 році – 276, у 2023 році – 105, у 2024 році – 56, а за 11 місяців 2025 року – 26 випадків скоєння зазначених кримінальних правопорушень [2].

Суспільна небезпечність цього кримінального правопорушення полягає в тому, що створення та існування неконтрольованих суспільством і державою воєнізованих та збройних формувань є джерелами підвищеної небезпеки для суспільства, створює можливість їх використання для вчинення злочинів, переростання в банди, протистояння з органами влади, веде до необхідності приборкання їх силою з відповідними наслідками тощо.

Стаття 260 КК України виконує превентивну та охоронну функції, спрямовані на запобігання дестабілізації публічного порядку. Її застосування безпосередньо пов'язане з категоріями «національна безпека», «державний суверенітет» та «публічний порядок». Реалізація кримінально-правової політики щодо ст. 260 КК України повинна ґрунтуватися на принципах законності, правової визначеності, пропорційності та субсидіарності кримінального права. Дотримання цих принципів забезпечує баланс між публічними інтересами держави та правами особи.

Разом з тим ефективність такої політики значною мірою залежить від рівня довіри суспільства до правосуддя та передбачуваності судових рішень. Судова практика відіграє ключову роль у конкретизації кримінально-правових норм. Верховний Суд, формуючи узагальнені правові позиції, забезпечує єдність правозастосування та сприяє підвищенню рівня довіри до правосуддя.

Однією з ключових проблем є фактична відсутність законодавчо визначених меж криміналізації.

Питання кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань розглядалися в працях М. А. Акімова, А. А. Вознюка, А.О. Конончука, М. Й. Коржанського, В. О. Навроцького, В. А. Робака, В. П. Тихого, М. І. Хавронюка, П. В. Хряпінського, І. С. Шапкіна та інших.

Однак, на сьогодні не всі проблемні питання складу злочину, передбаченого ст. 260 КК України розв'язано.

Одним із таких питань є невизначеність мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування, що створює проблеми у правозастосуванні цієї норми права. Більшість учених тлумачить мету цього діяння з позиції позитивного та негативного спрямування. Зокрема, зазначається, що факт учинення злочину є негативним, однак мету такого злочину з позицій моралі не завжди слід розглядати як негативну, у зв'язку з чим умовно вона може поділятися на позитивну та негативну (або злочинну й незлочинну). При цьому підкреслюється, що відсутність у диспозиції статті, яка передбачає кримінальну відповідальність за створення незаконного воєнізованого або збройного формування та участь у ньому, вказівки на характер мети є прогалиною в законі, яка істотно ускладнює відмежування цього злочину від суміжних складів [4-7].

Як зазначає А. А. Вознюк, в умовах загрози суверенітету, незалежності, територіальній цілісності України активно створюються та функціонують воєнізовані та збройні формування. Одні з них спеціалізуються на різноманітних протиправних діяннях, спрямованих на насильницьку чи іншу протиправну

зміну або повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, зміну меж території або державного кордону України, порушення громадської безпеки, залякування населення, провокування воєнного конфлікту тощо. Натомість метою існування інших об'єднань є захист інтересів Української держави, її суверенітету, територіальної цілісності, незалежності, прав і свобод громадян від цих злочинів. Отже, діяльність одних формувань спрямована на вчинення злочинів, а інших – на запобігання їм [3, с. 41–48; 4, с. 629–630].

Визначення мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування як злочинної спричиняє конкуренцію злочину, передбаченого ст. 260 КК України, зі злочинами, передбаченими ст.ст. 255, 257, 258³ КК України. Це негативно позначається на забезпеченні кримінально правової охорони громадської безпеки й інших пов'язаних із нею суспільних відносин від посягань злочинних об'єднань, ускладнює їх розмежування.

У зв'язку із цим у ході кримінального провадження та судового розгляду кримінальних справ за ст. 260 КК України необхідно з'ясувати мету створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі у них. На наш погляд, створення таких злочинних об'єднань з метою захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканності України за певних умов варто визнавати обставиною, що виключає злочинність діяння, – спеціальним видом необхідної оборони.

Окрім того, слід зауважити, що диспозиція чинної редакції статті 260 КК України містить низку оціночних і нечітких понять («воєнізоване формування», «збройне формування», «не передбачене законом»), які не мають законодавчого визначення, що суперечить принципу юридичної визначеності як складовій верховенства права та створює істотні труднощі у її правозастосуванні, оскільки дозволяють органам досудового розслідування довільно розширювати сферу її застосування.

У правозастосовній практиці у справах за ст. 260 КК України в окремих випадках спостерігається тенденція до розширювального тлумачення ознак складу злочину з посиланням на умови воєнного стану, ототожнення факту групової самоорганізації громадян із «воєнізованим формуванням» без належної правової оцінки, обмеження процесуальних можливостей сторони захисту у зв'язку з використанням матеріалів з обмеженим доступом.

У демократичній правовій державі саме судова влада повинна виступати інструментом корекції надмірно репресивної кримінально-правової політики. Однак, вибіркове або надмірно широке кримінальне переслідування неминуче призводить до зниження довіри до правосуддя та сприйняття суду як інструмента державної політики. Воєнний стан не може розглядатися як підстава для зниження стандартів доступу до правосуддя. Навпаки, у справах за ст. 260 КК України суд повинен виступати ключовим гарантом захисту особи від надмірної криміналізації та свавільного переслідування.

Таким чином, кримінально-правова політика щодо застосування ст. 260 КК України потребує переосмислення з позицій верховенства права та довіри до правосуддя, що є запорукою збереження балансу між ефективною протидією загрозам національній безпеці та довірою суспільства до судової системи.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України від 29.06.2001. 2001. № 25. Стаття 131.
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
3. Вознюк А. А. Актуальні проблеми кримінально-правового впливу на учасників не передбачених законами України воєнізованих або збройних формувань [Електронний ресурс] / А. А. Вознюк // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 40–49.
4. Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них : монографія / А. А. Вознюк. Київ : Маслаков. 2018. 928 с.
5. Конончук А. О. Мета створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 3 (108). С.288-302.
6. Коржанський М. Й. Науковий коментар Кримінального кодексу України / М. Й. Коржанський. – Київ : Атіка : Академія : Ельга-Н. 2001. 656 с.
7. Робак В. А. Кримінальна відповідальність за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань : дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2008. 259 с.

Єрмоленко Інна Яківна

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології НАВС, кандидат юридичних наук

АДМІНІСТРАТИВНА ЮРИСДИКЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ

Юрисдикцію та адміністративно-юрисдикційну діяльність характеризують притаманні їй функції, через які здійснюється відповідна діяльність. Зміст адміністративної юрисдикції становить діяльність з реалізації її функцій, яка здійснюється у встановлених формах і відповідними методами. Термін «функція» (з латинської *functio* – виконання) має декілька визначень. Зокрема, у словнику іншомовних слів вона означає «діяльність, обов'язок, призначення» [1, с.727]. У великому тлумачному словнику сучасної української мови, «функція» визначена як: 1) явище, що залежить від іншого явища, є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін; 2) робота кого, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось [2, с.13]. Виходячи з теорії права [3, с. 225], можна стверджувати, що адміністративно-юрисдикційній діяльності притаманні наступні функції: охоронна, виховна, регулятивна та превентивна. Охоронна функція адміністративної юрисдикції обумовлена приналежністю останньої до правоохоронної діяльності. Усім своїм призначенням та змістом юрисдикція повинна здійснювати цю функцію. Охоронна функція обумовлена завданнями